

Ympäristöviranomainen

KIRJELMÄ

Koskien Espoon yleissopimuksen mukaista kuulemista

Allekirjoittaja on Talga AB:n edustaja (**”Talga”** tai **”yhtiö”**). Yhtiö jätti 26.5.2020 Uumajan käräjäoikeuden maa- ja ympäristötuomioistuimelle ympäristökaaren mukaisen hakemuksen kaivostoimintaa varten Nunasvaaran Eteläinen -esiintymässä Kiirunan kunnassa.¹ Samana päivänä jätettiin hakemus tuotantolupaa varten Bergsstatenin esiintymässä.² Molemmat hakemukset (yhdessä **”hakemukset”**) ovat edelleen vireillä vastaavilla viranomaisilla.

Maa- ja ympäristötuomioistuin on tapauksen M 1573-20 (aineisto 98) puitteissa arvioinut, että ei voida sulkea pois sitä, että Nunasvaaran Eteläinen -esiintymään liittyvä toiminta aiheuttaa rajat ylittäviä vaikutuksia vesistön tilassa tai sen hyödyntämiseen perustuen lakiin (2010:897) rajajoen sopimuksesta Ruotsin ja Suomen välillä. Tätä taustaa vasten on tullut esiin kysymys Espoon yleissopimuksen mukaisesta³ kuulemisesta.

Yhtiö on arvioinut ja raportoinut hakemusten mukana toimitetun ympäristövaikutusten selvityksen puitteissa toiminnan mahdollisesta rajat ylittävästä vaikutuksesta. Yhteenvedona voidaan todeta, että toiminnalla ei ole arvioitu olevan muita kuin pieniä tai kohtalaisia paikallisia ympäristövaikutuksia. Toiminnan ei näin ollen katsota aiheuttavan sellaista merkittävää haitallista rajat ylittävää vaikutusta, joka voisi tehdä Espoon yleissopimuksen sovellettavaksi. Ruotsin ympäristöviranomainen on kuitenkin ilmoittanut yhtiölle, että Espoon yleissopimuksen mukainen kuuleminen on edelleen suoritettava maa- ja ympäristötuomioistuimen arvion perusteella koskien lain (2010:897) sovellettavuutta rajajoen sopimuksesta Ruotsin ja Suomen välillä.

---

¹ Tapaus M 1573-20.

² BS 22-590-2020

³ Sopimus ympäristövaikutusten selvityksestä rajat ylittävässä yhteydessä 25.2.1991.

Koska ympäristövaikutusten selvitys toiminnasta on jo tehty hakemusten valmistelun yhteydessä, yhtiö on laatinut tämän kirjelmän tarkoituksena tehdä yhteenveto niistä arvioinneista, jotka on tehty liittyen vaikutuksiin pintaveteen, pohjaveteen, Natura 2000 -ohjelmaan, riskienhallintaan sekä poronhoitoon.

A. Suunniteltu toiminta

Hakemuksen mukainen kaivostoiminta käsittää grafiittimalmin louhintaa ja rikastusta avolouhoksessa enintään 120 000 tonnin verran vuodessa. Toiminta on siis laajuudeltaan rajoitettua. Etäisyys suunnitellusta toiminta-alueesta Suomen rajalle on linnuntietä noin 90 km ja yli 140 km Tornionjokeen. Toiminta sijoittuu siten suhteellisen etäälle Suomen rajasta. Poronhoidon osalta poraus, räjäytys ja hylkykiven käsittely rajoittuvat huhti-syyskuuhun, kun taas rikastus, ulkoinen kuljetus ja rikastushiekan käsittely tapahtuvat ympäri vuoden.

B. Pintavesi

Talgan suunnitellulla toiminta-alueella Nunasvaarassa/Hosiorinnassa valuma tapahtuu kohti Hosiojärveä. Järvestä lähtee pienehkö puro (itäinen puro) ja Nunasvaaran/Hosiorinnan länsipuolella on toinen pienehkö (läntinen puro). Kumpikin puro laskee Tornionjokeen ja ne ovat osa Natura 2000 -alueen Tornion- ja Kalixinjoen järjestelmää (SE0820430). Hosiojärvi ei kuulu Natura 2000 -alueeseen. Sen enempiä Hosiojärvi kuin itäinen ja läntinen purokaan eivät vesiviranomaisten mukaan ole vesistöjä, vaan niitä kutsutaan muiksi vesiksi. Näillä vesillä ei siksi ole ympäristön laatonormeja. Päästö koskee Hosiojärveä, itäistä puroa ja Tornionjokea mutta ei läntistä puroa. Molempiin puroihin vaikuttavat hydrologisesti pienemmät virtaukset kaivostoiminnan aiheuttaman pohjaveden vajoamisen vuoksi. Itäisessä purossa virtauksen menetys kompensoidaan sillä, että virtaukset Hosiojärven luusuasta itäiseen puroon lisääntyvät ylijäämäveden johdosta.

Vesikemialliset ja biologiset tutkimukset Hosiojärvellä sekä itäisellä ja läntisellä purolla vuosina 2015 ja 2016 ilmaisivat veden laadun olevan hyvä ja biologisten olosuhteiden suhteellisen hyvät. Kuitenkin sekä kalasto että pohjaeläimistö olivat lajeiltaan köyhiä. Tornionjoessa tutkimukset ilmaisivat hyvää vedenlaatua ja erittäin hyviä biologisia olosuhteita.

Toiminnan päästöjen ei arvioida vaikuttavan haitallisesti Tornionjoen vesieliöihin, ei edes siinä tapauksessa, että vesi johdettaisiin suoraan jokeen eikä edes laskukohdan välittömässä läheisyydessä. Arviointi pätee virtauksesta riippumatta, jopa pienimmällä alhaisen veden

virtauksella. Hosiojärveen kohdistuvat vaikutukset arvioidaan kohtalaisiksi, itäiseen ja läntiseen puroon kohdistuvat pieniksi ja Tornionjokeen kohdistuvat merkityksettömiksi. Toiminnan ei näin ollen katsota voivan aiheuttaa merkittävää haitallista rajat ylittävää vaikutusta pintavesiin.

C. Pohjavesi

Alueen pohjavesiolosuhteita on tutkittu. Matala pohjavesi maaperässä virtaa Hosiorinnan rinteitä alas ja siitä edelleen vesistöihin tai vuotaa kallionhalkeamiin. Hosiojärven itäpuolella on myös runsasvetinen pohjavesisäiliö jäämateriaalin sisällä. Jäämateriaalin sisällä olevan pohjaveden ei katsota olevan peräisin järvestä, luultavasti johtuen savikerroksesta, joka toimii vedeneristyskerroksena järven ja jäämateriaalin välillä. Järven vesi valuu sen sijaan luultavasti alla olevaan moreeniin virtaamaan joko etelän tai idän suuntaan jääkerrostumasta. Hosiojärvi saa vettä läntisestä pohjavesivirtauksesta. Suunnitellun toiminnan välittömässä läheisyydessä ei ole osoitettuja pohjavesiesiintymiä vaan lähin pohjavesiesiintymä sijaitsee Tornionjoen eteläpuolella.

Louhinta avolouhoksessa sisältää räjäytystä ja louhintaa pohjaveden pinnan alapuolella ja aiheuttaa siten pohjaveden vuotamista avolouhokseen. Vuotomääräksi arvioidaan 1 500 m³ vuorokaudessa louhinnan loppuvaiheessa. Tämä aiheuttaa pohjaveden tason paikallista laskua. Epäsuorasti tämä vaikuttaa mahdollisesti myös Hosiojärven vedenpintaan ja virtaukseen itäisessä purossa, joka laskee Tornionjokeen. Järven vedenpinnan ja itäisen puron virtauksen ylläpitämiseksi toiminnan jälkeen puhdistettua ylijäämävettä päästetään Hosiojärveen.

Yhteenvedona voidaan todeta avolouhoksen aiheuttavan tilapäistä paikallisen pohjaveden tason laskua alueella, mutta järven ja itäisen puron läpi kulkevaa virtausta kompensoi se, että toimenpiteen toiminnan ylijäämävesi lasketaan järveen. Toiminnan ei myöskään odoteta vaikuttavan osoitettuun pohjavesiesiintymään Tornionjoen eteläpuolella tai järven itäpuolella olevaan jäämateriaaliin. Toiminnan vaikutukset arvioidaan pieniksi tai kohtalaisiksi. Yhteenvedona toiminnan ei katsota pohjaveden osalta voivan aiheuttaa merkittävää haitallista rajat ylittävää vaikutusta.

D. Natura 2000

Pintavedet, jotka ovat osa Natura 2000 -alueen Tornion ja Kalixjoen järjestelmää ja joihin suunniteltu toiminta vaikuttaa, ovat osin Tornionjoki, osin itäinen ja läntinen puro, jotka kummatkin laskevat Tornionjokeen. Mahdollista vaikutuksista Natura 2000 -alueeseen sekä sen

suojelukohteina oleviin erilaisiin luontotyyppihin ja lajeihin on tehty arviointi. Hakemus sisältää Natura 2000 -sääntöjen mukaisen luvan. Suunnitellulla toiminnalla ei katsota olevan vaikutusta asianomaisiin luontotyyppihin ja lajeihin.

Natura 2000 -luontotyyppin 3260 *Vuorten alapuoliset tasankojoet, joissa Ranunculion fluitantis ja Callitriche-Batrachium- kasvillisuutta* kasvilajeja ei katsota esiintyvän puroissa, koska niiltä puuttuu erityinen rakenne ja toiminta, joka vaaditaan luontotyyppille tyypillisten lajien elinkelpoisen populaation ylläpitämiseksi. Siksi toiminnan ei voida olettaa vaikuttavan elinympäristötyypin tai -lajin suotuisan suojelun edellytyksiin.

Tornionjoen osassa, joka virtaa suunnitellun toiminta-alueen ohi, arvioidaan esiintyvän Natura 2000 -luontotyyppiä 3210 *Fennoskandian luonnontilaiset jokireitit*. Anottu toiminta ei aiheuta virtausmuutoksia ja aiheuttaa vain vähäisiä muutoksia Tornionjoen veden laatuun. Ensisijaisten aineiden raja-arvoja tai erityisten epäpuhtauksien arviointikriteerejä ei ylitetä edes siinä tapauksessa, että sekoittuminen tapahtuu vain yhdellä prosentilla joen virtauksesta pienimmällä alhaisella virtauksella (LLQ) joessa. Tämä merkitsee olematonta vaikutusta luontotyyppin 3210 tyypillisiin pohjaeläinten ja kalojen lajeihin. Suojelutilanteelle kielteisiä seurauksia luontotyyppille 3210 *Luonnonmukaiset suurehkot fennoskandisen tyyppin vesialueet* ei siksi arvioida esiintyvän.

Natura 2000 -alueella Tornion- ja Kalixjoen järjestelmässä osoitettuja lajeja ovat jokihelmisimpukka, kirjojokikorento, lohi, kivisimppu, saukko ja lapinkaurake. Osoitettuja lajeja, joiden arvioidaan esiintyvän itäisessä purossa ja Tornionjoessa, ovat lohi ja saukko. Lohen (EU- koodi 1106) osalta tila on kehittynyt vuoden 2007 huonosta vuoden 2013 epätydyttäväksi, mikä merkitsee myönteisen kehityksen trendiä kummankin vuoden aikana. Lohta koskevat arvioinnit perustuvat kansalliseen ympäristön seurantaan ja koekalastuksesta saatuihin tietoihin. Saukkojen (EU -koodi 1355) suojelutila arvioitiin huonoksi, mutta kehityssuunta oli myönteinen sekä vuosina 2007 että 2013.

Toiminnan vaikutukset Tornionjoen veden laatuun arvioidaan erittäin vähäisiksi eikä niiden arvioida voivan vaikuttaa merkittävästi lohen kutu- ja kasvatusalueisiin Tornionjoessa suunnitellusta toiminnasta alavirtaan. Tämä tarkoittaa sitä, että toiminnalla ei myöskään katsota olevan mitään vaikutusta lohen suojelutilaan Natura 2000 -alueella.

Toiminnan vaikutusta esim. hydrologiseen järjestelmään ja tietyiltä osin veden laadun muutokseen, ei katsota merkittäväksi kalan saantiin itäisessä tai läntisessä purossa. Läntisen puron alaosissa ole kalaa ja yläosista löytyy haukea. Läntinen vesi ei siten ole saukoille arvokas

elinympäristö. Itäisessä purossa on vähän kalaa, joten se ei ole saukolle arvokas elinympäristö. Toiminnalla ei ole vaikutusta hydrologiseen järjestelmään eikä Tornionjoen veden laatuun käytön aikana tai sen jälkeen.

Saukkojen suotuisan suojelun edellytykset, esim. hyvän rannoille pääsyn ja virrassa elävien kalalajien, ei siksi katsota muuttuvan hakemuksella katettavan toiminnan johdosta. Tämän vuoksi toiminnalla katsotaan olevan vain merkityksettömiä seurauksia saukkojen suojelutilanteelle Natura 2000 -alueella.

Tätä taustaa vasten toiminnan ei katsota voivan aiheuttaa merkittävää haitallista rajat ylittävää vaikutusta Tornion- ja Kalixjoen järjestelmän Natura 2000 -alueelle.

E. Riskienhallinta

Suunniteltua toimintaa varten otetaan käyttöön toimintaohjelmia ja rutiineja mm. kemikaaleja ja räjähteitä koskevien onnettomuusriskien ehkäisemiseksi. Toiminnalle suunnitellaan myös varautumissuunnitelmia vakavan onnettomuuden varalta. Rakennukset ja rakennelmat rakennetaan nykyisten palontorjuntavaatimusten mukaisesti, ja kaikki toiminnassa käytettävät ajoneuvot varustetaan sammuttimilla. Hiekka- ja hylkykivisäiliölle on tehty vakaaslaskelma, joka osoittaa, että niiden vakaus maanvyörymiä vastaan on tyydyttävä.

Jotta estettäisiin saastuneen veden leviäminen ympäristöön rakennetaan keräyskaivoja, jotka johdetaan vedenpuhdistuslaitoksiin. Katkaisuojat rakennetaan rajoittamaan veden tuloa ympäristöstä vedenpuhdistamolle. Toimintaan ei siis katsota liittyvän riskejä, joilla voisi olla haitallista raja-arvot ylittävää vaikutusta.

F. Poronhoito

Suunniteltu toiminta -alue sijaitsee alueella, joka talven aikana muodostaa Talman saamelaiskylän poronhoitoalueen. Porotalouden merkittävät ja vaikeat kansallisen edun mukaiset kulkureitit on osoitettu Talman ja Gabnan saamelaiskyläiden toiminta-alueilta länteen ja etelään. Saamelaiskäräjien nimeämät poronhoidon kansalliset edut sijaitsevat noin 200 metriä etelään toiminta-alueen ulkorajalta.

Suunnitellulla kaivostoiminnalla on vaikutuksensa Talman saamelaiskylään, sillä talvista laiduntamismaata otetaan toiminnan käyttöön, joten se ei ole kylän käytettävissä

kaivostoiminnan harjoittamisaikana. Myös lisääntynyt liikenne Nunasvaarantiellä voi vaikuttaa Gabnan saamelaiskylään.

Poronhoitoon kohdistuvien vaikutusten minimoimiseksi louhintaa tapahtuu vain kesän aikana, kun poroja eivät ole alueella samassa laajuudessa. Teollisuusalueen sijainti ja suunnittelu on toteutettu siten, että saamelaiskäräjien kansallisen edun mukaisia alueita vältetään ja vaikutus jää mahdollisimman pieneksi. Alue on tarkoitus palauttaa ennalleen yhteistyössä Talman saamelaiskylän kanssa, kun toiminta on päättynyt. Talman ja Gabnan saamelaiskylille kompensoidaan myös yhtiön toiminnasta aiheutuvat poronhoidon lisäkustannukset. Suunnitelluilla varo- ja suojoitoimenpiteillä sekä kompensoivilla toimenpiteillä suunnitellun toiminnan seuraukset arvioidaan pieniksi.

Koska Talman saamelaiskylän poronhoitoalue ulottuu Norjan puolelle, yhtiö on myös harkinnut erityisesti, onko suunnitelluista toimista odotettavissa haitallisia rajat ylittäviä vaikutuksia Norjan suhteen.

Alueet, joita Talman saamelaiskylä käyttää Norjassa, määritellään alkukesän, kesän, alkusyksyn ja syksyn maiksi ja hyvin vähäisessä määrin kevättalven maaksi. Norjassa sijaitsevat alueet sijoittuvat korkean ja matalan tunturimaiseman välille, samankaltaiseen maastoon kuin Talman saamelaiskylän kaikkein läntisimmät alueet Ruotsissa. Näillä alueilla on hyvät kesän ja syksyn laiduntamisalueet, mutta ei hyvää talven laidunmaata.

Tätä taustaa vasten ei ole vaaraa, että Talman saamelaiskylän porot joutuisivat jäämään pidemmäksi ajaksi Norjaan välittömästi korvaamaan Nunasvaaran eteläisen alueen ympäriltä kadonneen talven laidunmaan. Lisäksi Nunasvaaran eteläiseen alueeseen toimintaan liittyvää laidunmaiden häviämistä ei pidetä niin suurena, että Talman saamelaiskylä esim. joutuisi pitämään poroja pidemmän aikaa kesä-/syyslaitumilla säästääkseen näin talven laidunmaata.

Yhteenvedona voidaan siis todeta, että toiminnasta ei odoteta aiheutuvan poronhoidolle haitallisia rajat ylittäviä vaikutuksia.

Tukholma keskiviikkona 28. heinäkuuta 2021
Talga AB, puolesta

Felicia Ullerstam

Helles Stoytcheva